

тизација прадива. Из предговора пак ове књиге видимо, да је она резултат практичног рада ауторовог на привредноправним питањима у државним органима, као и његових предавања на Правном факултету у Скопју. А позната је пак она стара и управо класична поставка у односу теорије и праксе, по којој управо: „Теорија осветљава, усмерује и унапређује праксу, а пракса даје теорији податке, чињенице за све нова уопштавања, откривање и утврђивање истине”. И да: „Једно без другог не иде”. — Те да зато треба вазда тежити њиховоме јединству, тј. јединству правне теорије и праксе.

С обзиром на све то, мислим да ова књига друга Лазарова може такође послужити и нашим студентима права и економије као један правнопедагошки веома подесан и користан приручник и подсетник. И онима чији матерњи језик није македонски. Наиме, македонски језик — као што је познато — има своје извесне специфичности и одлике по којима се разликује од других словенских језика. Али је он у суштини веома близак и управо најближи српскохрватском језику. Потребна је само једна мало озбиљнија и већа пажња, тј. само један мало већи напор који овде зиста вреди учинити.

Др. Адам П. Лазаревић

ЗБОРНИК РАДОВА О СТРАНОМ И УПОРЕДНОМ ПРАВУ. Београд, 1961. изд. Института за упоредно право, св. 1, 227 с.

Може се очекивати да публикација ове врсте привуче пажњу не само наших већ и страних читалаца. У њој се кроз индивидуалне ставове аутора изражава општи југословенски поглед на свет, напосе на свет права, у сусрету са проблемима страног и упоредног права. То нарочито избија из оних разматрања у којима долази до непосредног поређења страних и југословенских институција. Прво што говори у прилогу овој тврди јесте методологија аутора. Они су имали задатак да на релативно ужем простору што је могуће више изразе суштину и физиономију тема које би могле бити предмет читавих књига (на пример, „Уговор и уговорна одговорност у совјетском грађанском праву” Ј. Радишића). Решење таквог задатка је нађено у примењивању упоредноправног метода, као доминантног. То није окамењени метод изоловања посматрачког духа у цитадели правних прописа. Рашчлањавање позитивног права овде прате елементи исторископравног, политичког и осталих метода који дају ширу позадину проблема. А све то служи размишљању *de lege ferenda*. Писци ових студија имају критички однос, како према иностраном, тако и према југословенском праву. И као што су нека решења проблема у Југославији основ за критику страног права, тако су и извесни инострани правни институти извор инспирације за критику југословенског права, као што је то, на пример, случај у „Законском регулисању питања грађанске одговорности аутомобилиста” др. М. Тороман, или, указивање на правнотехничка искуства енглеске локалне самоуправе у чланку о комитетском систему енглеских локалних већа М. Јовичића.

Друго што иде у прилог изнетом тврђењу биће излагање резултата укрштања предмета и методологије радова и њихових садржина.

То се проверава већ у сложеној тематици првог рада (студије су распоређене по азбучном реду аутора) „Проблем различитог држављанства у породици” В. Чок. Полазећи од најсумарнијег излагања развоја држављанства као тековине савременог друштва, писац се усредсређује на данашње стање ствари анализирајући основна схватања о јединственом и различитом држављанству у породици, држављанство удате жене у законодавним системима и утицај брака на држављанство мушкарца. Срж ауторовог става је да је доследна примена начела равноправности

„отворила могућност промене држављанства било једног било другог брачног друга, без обзира на пол” који се мање истиче, „мада такво решење треба да буде основ помоћу кога би се супрузима остављала стварно пуна слобода да одлуче које ће бити заједничко држављанство ако га желе” (с. 29). Проблем држављанства детета који је био у другом плану постаје све важнији. „Ако се пође од тога да цео проблем треба тако поставити да се у првом реду води рачуна о личности детета а не о интересима родитеља, или још даље, политици државе, онда у овој области предстоје још многе реформе. Усвајање начела равноправности родитеља неопходан је услов за решење проблема на тој основи” (с. 29).

Историски пролог је дат и у следећем раду „Обавеза искоришћавања и оправданост санкционисања неискоришћавања патентираних проналазака” М. Јањића. Тај део чланка даје слику везе између проналазачких права и кретања економских и осталих друштвених односа, на што се надовезује исцрпан поглед на садашњу ситуацију. Из свега тога аутор закључује да су „стремљења ка потпуном укидању обавезе искоришћавања оправдана и да одстрањење одреди о обавези искоришћавања из националних патентних закона треба поздравити као важан корак на путу развитка међународних односа и међународне привредне интеграције” (с. 48). С тог становишта писац крипикује чл. 28 и 39 Закона о патентима и техничким унапређењима ФНРЈ који санкционишу неискоришћавање патентираних проналазака путем принудних лиценци, тако да овај Закон у том погледу није одмакао напред у поређењу са ранијим законодавством на том подручју.

Чланак „Committee system енглеске локалне самоуправе” М. Јовичића представља сажет пресек организације и функционисања традиционалних комитета енглеоских локалних већа. Анализа је дата пре свега са правне стране, али дате су и извесне политичке оцене енглеских комитета, нарочито њихове праксе, као што је, на пример, осврт на појаву претварања власти председника комитета у многим местима кроз неформалне канале у статус „нездрог цезаризма” (с. 71). На крају чланка начињен је покушај поређења организације, функционисања и улоге комитета енглеске локалне самоуправе и савета југословенских народних одбора. Писац подвлачи „да су сличности такве да оправдавају интерес који код нас постоји за функционисање енглеског” комитетског система .... наши савети народних одбора, уведени ... тек пре непуну деценију, још увек могу — у погледу свог организационог постављања и функционисања — да се уче на примерима које пружа упоредно право... Што се пак тиче разлика... оне с једне стране потичу из различитости друштвених поредака две земље и као такве су сасвим разумљиве... Међутим, има и таквих разлика које су више техничке природе, тако да пружају могућност евентуалног... ублаживања. Отуда можда није претерано ни очекивање да убудуће, са даљим развојем нашег система савета народних одбора, дође и до извесног његовог утицаја на сам енглески систем комитета” (с. 79). Ова студија може да послужи као полазна тачка у аналитичком путу ка друштвеној суштини енглеске локалне самоуправе, нарочито с тим да се у знатној мери обухвате и проблеми локалних већа Енглеске као и остала питања. Енглеска локална самоуправа, као највиши ступањ буржоаско-демократске локалне самоуправности како класичне, тако и савремене која је доста окрњена развојем бирократско-централистичких тенденција, јесте веома погодан предмет за анализирање друштвене суштине и правне организације буржоаске локалне самоуправе уопште. Поред тога, она је погодна и за испитивање оних друштвених фактора, као што је, на пример, децентрализација робно-новчане производње у либералном капитализму који се, у измењеном квалитету, извесно време одржавају и у прелазном периоду као један од многих чинилаца почетних етапа комуналног уређења.

Ђ. Крстић у чланку „О неким питањима одговорности према трећим лицима у области мирнодопске употребе атомске енергије”, на основу расчлањавања проблема мирнодопске употребе атомске енергије у оквирима индустриског развика као целине у савременом добу, долази до закључка да је начело одговорности у његовом објективном виду постало подлога за прописивање правних правила у материји атомске штете. Тако је и у националном и у међународном регулисању. У сукобу два интереса, успона атомске технике и користи и штета које она доноси, у односу на право становништва да добије правичну и пуну накнаду за изванредно опасне последице нуклеарних штета — претегло је схватање заштите права човека на том плану.

Др. В. Круљ у чланку „Начело монетарног номинализма и границе његове примене”, после историског осврта, разматра ову проблематику са доктринарног и позитивноправног аспекта.

Проблем малолетника је засенио сличан проблем младих пунолетних лица у кривичном праву. Међутим, овај други проблем све више долази до изражаја у савременом кривичном праву. О томе је реч о чланку др. Љ. Лазаревића „Млада пунолетна лица у савременом кривичном праву”. Идући од земље до земље, аутор је прикупио материјал за становиште на основу кога критикује чл. 79, Кривичног законика ФНРЈ. Он сматра да би у поменутом члану „требало унети измене које би омогућиле примену према млађим пунолетницима свих мера које се примењују и према малолетним учиниоцима кривичних дела” (с. 163).

У чланку „Уговор и уговорна одговорност у совјетском грађанском праву” Ј. Радишића оцртавају се неки фрагменти ове веома широке материје на основу чега се стиче утисак не само о њој него и о целокупном систему друштвених односа у којима овај институт функционише. Писац је подробно анализирао карактеристике уговора и уговорне одговорности у СССР у њиховом развоју све до скоро. То му је дало могућност да закључи да постоји могућност даље еволуције уговора и уговорне одговорности на чију проблематику „треба гледати само као на једну слику на бесконачној филмској траци која је у сталном кретању” (с. 187).

Др. М. Тороман у чланку „Законско регулисање питања грађанске одговорности аутомобилиста”, после прелаза широког спектра питања — од одговорности држаоца односно власника аутомобила до искључења одговорности аутомобилисте, као и застарелости потраживања из накнаде штете, заузима становиште да у Југославији постоји недостатак законске регулације грађанске одговорности аутомобилисте који је веома лако отклонити зато што многа законодавства пружају врло широке могућности „за усвајање неке од изложених солудија за свако од поменутих питања која су овде била предмет разматрања” (с. 220).

Тенденцију упоређивања нашег и страног права ваљало би, по свему судећи, развити ако не баш у оваквој серији публикација, онда у некој сличној категорији. Као што је иностранство заинтересовано за југословенске оцене иностраног права, тако је оно и још више заинтересовано за упоређивање југословенског и страног права.

Александар Стојановић

Harold J. Berman: THE NATURE AND THE FUNCTIONS OF LAW, An Introduction for Students of the Arts and Sciences, Brooklyn, The Foundation Press, 1958, 662 pp.

Већ неколико деценија у САД постоје курсеви за изучавање основа правних наука на неким факултетима социјалних, политичких, економских и других наука, тј. оним где се спремају не правни стручњаци већ лаици који желе да стекну потребна знања из ове области. Зато су постигнута знатна искуства у постављању предмета који има различите